

Recenzii

culmea rugăciunii. Pentru Sfântul Maxim, viața și moartea sunt un binom dinamic (căci pentru cei ce există, neavând încă existența fericită și pentru cei ce se mișcă, necăștigând încă stabilitatea ce ar putea fi viața decât lipsa morții și viceversa) până la odihna zilei a opta. În viață se intră prin moarte, ca într-o simetrie a formelor, deoarece și în moartea în care ne trezim la un moment dat am intrat părăsind, în mod asumat, viața (nu ca Adam, ci ca cei ce primind moștenirea acestuia, am pus-o în lucrare, moartea „trecând la toți, întrucât toți am păcătuit” (Rom 5, 12). Moartea mistică, în forma unor renunțări continue, este o depășire a viețuirii sufletești, a materialismului și psihismului nostru, și o afundare a trăirii în har, mult mai presus de ceea ce poate omul percepe ori înțelege prin utilizarea potențelor sale naturale (sufletești, psiho-somatice).

Cartea pe care încercăm să o prezentăm este o lucrare care merită prețuirea noastră, fiind un demers de recuperare a etosului creștin în cadrele lui autentice – etos euharistic și ascetic în primul rând.

Mărturiile tradiției, care, acum mai mult poate decât oricând, trebuie să își înalțe cu putere glasul, vor evita riscul de a ne transforma într-o societate post-creștină, ce se caracterizează prin faptul de a fi păstrat formele, dar a fi pierdut accesul la fond, de a fi păstrat simbolurile, dar de a se fi înstrăinat de realitatea simbolizată (simbolul avându-și rațiunea sa doar în unitate cu realitatea pe care o învederează), iar închiderea în simbol înseamnă idolatrie și, prin urmare, moarte.

Drd. Adrian-Antoniu Lădariu

Ioan Dură, *Istorie bisericească. Studii și articole*, Editura Magic Print, Onești, 2019

Trebuie să mărturisesc faptul că am început lectura acestei cărți la debutul carantinei provocate de pandemie. A fost, probabil, cea mai indicată lectură într-un asemenea context, întrucât am dorit o deconectare de la știrile sumbre din acele zile. Într-o lume total incertă, ancora personală a fost dată, pentru o vreme, de gândirea lui Ioan Dură.

Nu sunt un expert al istoriei bisericești, cu aplecare particulară asupra Ortodoxiei, autohtone sau universale. Fiind însă dedicat studierii relației Stat-Biserică din perspectivă profesională, partea de istorie îmi este oricând extrem de utilă. Acesta a fost și este punctul de întâlnire cu gândirea lui Ioan Dură. O întâlnire rodnică pe care o recomand fără ezitare tuturor celor interesați de istoria Bisericii Ortodoxe, dar și de anumite chestiuni mereu actuale – Ioan Dură abordează, după cum vom vedea, și anumite probleme care continuă să fie discutate în rândul Bisericii Ortodoxe.

Acest volum este compus dintr-un număr de 32 de articole, publicate de-a lungul vremii în diverse volume sau periodice din România. Dintre acestea, 31 au fost scrise în afara României, Ioan Dură fiind un preot devotat comunităților de români din Belgia și Olanda pe care îi păstorește din 1981 până în prezent.

Dat fiind faptul că aceste articole acoperă aproape patru decenii, din care primul deceniu a fost în timpul regimului comunist, prezentul volum are o valoare ieșită din comun. Putem vedea că în deceniul opt al secolului XX nu existau restricții referitoare la publicarea de articole referitoare la istoria bisericească iar autorul, având avantajul de a trăi în țări libere de

Recenzii

comunism, avea avantajul consultării unor surse occidentale care cu greu puteau ajunge în România. Ioan Dură nu a fost împiedicat să prezinte aceste surse. De exemplu, autorul putea publica în revista *Mitropolia Banatului* un articol în 1984 despre cartea apărută în Franța în 1982 cu titlul *Géographie ecclésiastique de l'empire byzantin*, avându-l ca autor pe Jean Darrouzès (studiul se referă la evoluția Arhiepiscopiei și Mitropoliei Vicinei, pentru a descrie mai bine contextul mutării mitropolitului Iachint de la Vicina la Curtea de Argeș în 1352). Pe de altă parte, se poate observa foarte clar că prigoana BOR în timpul regimului comunist nu putea fi abordată nici măcar la nivel științific. Ioan Dură va publica două studii din acest volum (un studio despre prigoana ierarhilor ortodocși în perioada 1944-1981, ierarhi îndepărtați din scaun sau trimiși în reclusiune monastică – autorul oferă o cifră în premieră, considerând că este vorba de 30 de astfel de ierarhi ai BOR, la care se adaugă 2 ierarhi ai Bisericii Ortodoxe pe Stil Vechi și un alt studiu despre cruci, troițe profanate și distruse, icoane și odoare confiscate în perioada comunistă) abia după 1989.

Temele pe care Ioan Dură le aprofundează în acest volum se referă la:

a) Istoria BOR până în secolul XVIII;

Includem în această categorie: două studii referitoare la sfințirea Sfântului și Marelui Mir în cadrul BOR în secolele XVI-XIX; un studiu despre Zotu Țigara și legăturile acestuia cu Moldova (acesta a fost căsătorit cu Maria, fiica domnitorului Moldovei Petru Schiopul, a fost ctitor al Mănăstirii Hlincea din județul Iași și a devenit intendentul comunității grecești din Veneția în perioada 1594-1595 – ar merita ca activitatea sa la Veneția să fie mai intens studiată, prin recursul la arhive; un studiu despre Mitropolitul Țării Românești, Eftimie al II-lea (1594 - 1602) și implicarea acestuia în dezvoltarea Ortodoxiei din Polonia; un studiu despre informațiile referitoare la Țările Române în manuscrisele Codicelui patriarhal 2542, care se regăsește în Biblioteca Vaticanului (care cuprinde manuscrise din perioada 1600-1764); un studiu despre Biserica din Țara Românească în epoca lui Matei Basarab; un studiu despre relațiile dintre voievozii Valahiei și Moldovei și Patriarhii ortodocși ai Răsăritului în a doua jumătate a secolului XVII; un studiu despre „Învățăături preste toate zilele”, editate la Câmpulung în 1642 (studiul este ocazionat de susținerea la Universitatea din Amsterdam a unei teze de doctorat dedicate acestei lucrări); un studiu despre relația dintre Ioan Comnen și Țările Române (1658-1719); un studiu despre Țările Române în „Istoria patriarhilor Ierusalimului” a Patriarhului Dositei al Ierusalimului (1691-1707); un studiu despre Patriarhul Dositei al Ierusalimului și ierarhii Râmnicului, Ilarion și Antim Ivireanul; un studiu despre cuviosul isihast Neofit de la Mănăstirea Stănișoara la sfârșitul secolului XVIII; un studiu despre ajutorul acordat de români Mănăstirii Sfântul Pavel din Sfântul Munte Athos.

b) Istoria BOR de la începutul secolului XIX până în 1989;

În această categorie includem: un studiu despre relația dintre Mitropolitul Veniamin Costache (care a exercitat această funcție în diverse intervale de timp din perioada 1803-1842) și Sfântul Munte Athos; un studiu despre implicarea preoților ortodocși români în Primul Război Mondial și în Marea Unire din 1918; un studiu despre Policarp Morușca, primul episcop al Episcopiei Misionare Ortodoxe Române din America; un studiu despre Patriarhul Miron Cristea și proiectul Catedralei Patriarhale; un studiu despre edițiile Bibliiei tipărite cu aprobarea Sfântului Sinod al BOR de la al Doilea Război Mondial până în decembrie 1989; cele două studii amintite despre BOR în perioada comunistă.

c) Teme actuale în cadrul BOR;

Recenzii

Includem în această categorie: un studiu despre numărul exact al lăcașurilor de cult ortodoxe din București; un studiu referitor la canonizarea sfinților români; un studiu despre ședințele de lucru ale Sfântului Sinod al BOR; un studiu despre o nouă organizare administrativ-teritorială a BOR, publicat în 2005, urmat de un studiu prin care autorul continuă ideea din acest prim studiu, respectiv ridicarea Episcopiei Râmnicului la Arhiepiscopie, publicat în 2006 (de fapt, în studiul din 2005 Ioan Dură citează un studiu publicat în 1990, cu aceleași argumente folosite în 2005 și 2006); un studiu referitor la învățământul teologic universitar românesc.

d) Aspecte istorice care țin de dreptul canonic;

Se includ aici două studii care se referă la al VI-lea Sinod Ecumenic din 691, respectiv la canoanele adoptate în acest cadru referitoare la post și aplicarea acestora în prezent.

e) Aspecte istorice ale altor Biserici Ortodoxe.

În această categorie se includ două studii ample despre Biserica Ortodoxă din Estonia în timpul ocupației sovietice (1940-1941; 1944-1991) și despre Biserica Ortodoxă din Georgia.

În concluzie, volumul lui Ioan Dură se constituie într-o contribuție de certă valoare la istoria Bisericii Ortodoxe Române, venită din partea unui autor care ar fi putut preda această disciplină oricând și oriunde în lume. Inițiativa de a republica aceste texte este bine-venită, întrucât circulația lor la vremea când au fost publicate a fost extrem de restrânsă. Volumul nu este relevant doar pentru diversitatea subiectelor abordate, ci este reprezentativ pentru un anumit fel de demers intelectual care merită semnalat ca atare: se poate observa o continuitate cu totul remarcabilă a temelor abordate timp de aproape 40 de ani. O perioadă plină de provocări pentru BOR, o perioadă în care restul societății a suferit o bulversare fără precedent a valorilor. Acest volum este o probă a faptului că, dincolo de ritmul acțiunilor zilnice, în cadrul BOR a existat un proces de reflecție foarte amplu referitor la continuitatea Ortodoxiei și la felul în care mesajul creștinismului a rămas actual, în pofida transformărilor istorice cu care s-a confruntat și pe care a trebuit să le integreze pentru a duce mai departe Cuvântul lui Dumnezeu.

Prof. Dr. RADU CARP

Peter Frankopan, *Drumurile mătășii. O nouă istorie a lumii*, traducere din engleză de Smaranda Câmpeanu, Smaranda Nistor și Bogdan Perdivară, Editura Trei, București, 2019, 703 p., ISBN: 978-606-40-0549-6

Cine ar putea spune toată istoria lumii într-o carte? Orice încercare pare, din start, sortită eșecului. Și totuși, cartea pe care o vom prezenta în continuare trebuie inclusă în categoria reușitelor, în sensul în care sintetizează *esențialul* căilor istorice ale umanității. Este, cu siguranță, motivul pentru care ediția originală a fost inclusă încă de la apariție, mai mulți ani la rând, pe lista de *best-seller*-uri din Marea Britanie, fiind, de asemenea, pe lista celor mai bune cărți ale unor edituri și publicații prestigioase ca Blackwell, Bloomberg, *Foreign Policy*, *The Guardian/Observer*, *Sunday Times*, *The Times*, *Daily Telegraph*, *Le Point*, *L'Histoire*, *L'Express* ș.a.